Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 5, 2019, p. 2203-2224

DOI: 10.29228/TurkishStudies.37369

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 19.09.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 15.10.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (21.09.2019)-Referee 2 (02.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

TÜRK SINEMASINDA PSİKOLOJİK DANIŞMA/PSİKOTERAPİ ALGISI*

*Cem GENÇOĞLU***

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Türk sinemasında ruh sağlığı profesyonellerinin nasıl tasvir edildiği ve psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna ilişkin nasıl bir toplumsal algı yansıtıldığının incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma örnekleme ölçüt örnekleme tekniğine uygun olarak belirlenen 16 Türk filminden oluşmuştur. Araştırmada Türk sinemasında ruh sağlığı profesyonellerinin nasıl tasvir edildiği sorusu, yabancılaşma ve yetkinlik; filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna ilişkin nasıl bir toplumsal algı yansıtıldığı sorusu ise; damgalama, pahalılık ve lüks vurgusu, etik sorunlar ve alan karmaşası temaları altında ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre; Türk sinemasında temsil edilen ruh sağlığı profesyonelleri yaşadıkları topluma yabancılaşmış, bilgi, yaklaşım ve kullandıkları teknikler açısından sorunları çözmekten uzak, kendi sorunları ile baş etme becerileri düşük bireyler olarak yansıtılmaktadırlar. Filmler toplumsal algı açısından incelendiğinde, filmlerde psikolojik sorunları olan bireylere yönelik damgalama yapıldığı görülmekte ve psikolojik danışma/psikoterapi pahalı ve lüks bir müdahale alanı olarak tanımlanmaktadır. Filmler, etik sorunlar açısından değerlendirildiğinde ruh sağlığı profesyonellerinin etik ilkelere yeterince riayet etmediği vurgusu ön plana çıkmaktadır. Özellikle danışana ait bilgilerin gizliliği ve psikolojik danışma/psikoterapi süreci hakkında bilgilendirme yapılmaması filmlerde en sık rastlanan etik sorunlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; film senaryolarının toplumun algı ve temsillerinden ortaya çıktığı gözönünde bulundurulduğunda, toplumun psikolojik

* Bu araştırma, 2013 İstanbul Dünya Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde (8-11 Eylül 2013, İstanbul, Türkiye) sunulan ve kongre özet kitabında basılan sözlü bildirinin genişletilmiş ve revize edilmiş hâlidir.

** Dr. Milli Eğitim Bakanlığı, E-posta: cemgencoglu@hotmail.com

danışma/psikoterapi algısının Türk sinemasında karşılık bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Sineması, Psikolojik Danışma, Psikoterapi.

PSYCHOLOGICAL COUNSELING/PSYCHOTHERAPY PERCEPTIONS IN TURKISH MOVIES*

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze how mental health professionals are depicted in Turkish movies and the social perception Turkish movies reflect regarding psychological counseling/psychotherapy phenomenon. Of the qualitative research methods, document analysis was used as the research design. The research sample consists of 16 Turkish movies determined in line with "Criterion Sampling" method. The question of how the mental health professionals were described in the research was discussed under the themes of alienation and low competence. The question of how psychological counseling/psychotherapy was considered in the society was discussed under the themes of stigmatization, costliness, emphasis on luxury ethical problems and the disputes in the study field. According to the findings the mental health professionals portrayed in the films were generally individuals with low coping skills and inadequate competences, unable to solve their own problems, and incapable of dealing with problems in terms of knowledge and techniques use. When the films were examined in terms of social perception, it was found out that the individuals with psychological problems were stigmatized in the films. The individuals with psychological problems were generally portrayed as weak characters, with low coping skills and isolated from the society. In films, psychological counseling / psychotherapy was defined as an expensive and luxurious intervention area belonging to the upper economic class. When considered in terms of ethical problems, it was generally stressed that mental health professionals did not respect ethical limits adequately. The most frequent ethical problems faced were, in particular, confidentiality of the client's personal data and the lack of preliminary information about the counseling / psychotherapy process. It was observed that mental health professionals in the movies discussed the departments they graduated, their titles and limitations regarding field of study. When the findings of the research were evaluated; and the fact that movie scripts emerge from the society's perception and representations was taken into account, it was concluded that society's psychological counseling/psychotherapy perception finds its reflection in Turkish cinema.

* This study was presented as an oral presentation and comprehensively revised version of the research which was presented orally and published as a abstract text in the proceedings book at the Istanbul 2013 World Congress of Psychological Counseling and Guidance. (8-11 September, 2013, Istanbul, Turkey).

STRUCTURED ABSTRACT

There is a significant interaction between psychology and the cinema. Both disciplines are primarily concerned with the complexity of human emotions, thoughts, and behaviors, and often overlap (Schneider, 2014). Cinema has utilized the data obtained during psychological researches when constructing its character and story while psychology benefited from the visual power of cinema when it was required to embody behaviors and diseases. While transferring the elements of psychology to the silver screen, cinema sometimes has a realistic point of view whilst sometimes exaggerated (Anderson, 2003; Köse, 2007). Nevertheless, a realistic portrayal of a genuine therapy process is far from cinematographic elements. Thus, many distortions need to be used to attract the attention of the audience. There are negative stereotypes towards many professions once a comparison is made among the professions presented to the target audience. However, professionals engaged in mental health professions are defined as the most negatively portrayed ones (Orchowski, Spickard and McNamara, 2006).

Examining how psychological counseling / psychotherapy practices are included in Turkish cinema is significant both in terms of evaluating the perception of counseling / psychotherapy in Turkish society and the factors that foster this perception and their relationship with the reality. Thus, it is anticipated that this study will make important contributions to the literature in terms of implementation, perception and impact of professions regarding mental health such as Psychiatry, Psychology, Psychological Counseling and Guidance, Social Services, Psychiatric Nursing.

The answer to the question of what the perception of psychological counseling / psychotherapy in Turkish cinema is sought with reference to this framework. In accordance with this aim, it was investigated how mental health professionals are portrayed in Turkish cinema and how social perception is reflected about the phenomenon of psychological counseling / psychotherapy.

Method

Document analysis, one of the qualitative research methods, was used to evaluate the content of the films in the research. The films to be examined were selected via "Criterion sampling" method. It was determined to include mental health professionals in relation to their profession as a criterion in the research sample. 16 films shot between 1987 and 2018 met the criterion and included in the study.

Results

According to the findings, mental health professionals were portrayed as alienated individuals with low professional competence in the Turkish Cinema. The mental health professionals represented in the films were generally individuals with low coping skills and inadequate competences, unable to solve their own problems, and incapable of dealing with problems in terms of knowledge and techniques use. In the films, psychological counseling / psychotherapy was featured with a severe stigma. The individuals with psychological problems were generally weak characters, with low coping skills and isolated from the society.

Further, the phenomenon of psychological counseling / psychotherapy was described as an expensive and luxurious intervention area of the upper economic class. However, the contemporary films suggested that rather than being a social hierarchy distinction it was an expensive intervention. When considered in terms of ethical problems, it was generally stressed that mental health professionals did not respect ethical limits adequately. The most frequent ethical problems faced were, in particular, confidentiality of the client's personal data and the lack of preliminary information about the counseling / psychotherapy process. Mental health professionals were mostly portrayed as psychiatrists yet problems regarding field was discussed in some films.

Conclusion

Cinema is meant for art and entertainment not for education. Thus, the focal point should be to entertain the audience rather than the accuracy of any phenomenon addressed, which is quite natural. The complex areas of study like counseling / psychotherapy are inevitably demoted to a popular entertainment area due to this focal point. However, evaluating the cinema and the way it deals with the statue of psychological counseling/psychotherapy as a social phenomenon reflects social realities, albeit ironically.

Byrne (2009) believes that in order to influence the cinema industry, mental health professionals should start taking concrete steps on the reality of the portrayals they are presented as rather than just wasting their time by just talking about these portrayals. Therefore, in order to better understand the clients' expectations from the therapy, they should be aware of how mental health professionals are portrayed in the cinema. By raising awareness about the role of the media in shaping the image of professional psychotherapists, mental health professionals should undertake efforts to reduce stigmatization by taking part in the cliché media discussions and advocating for a more realistic description of psychotherapy (Banlı Pala, 2009; Pirkis, Blood, Francis, and McCallum, 2006). Informative studies should be carried out by the mental health professionals on mental health, mental disorders and stigmatization and the topics to change beliefs, attitudes and behaviors should be included in the fields of popular arts such as cinema. However, a more detailed research should be conducted in order to determine which features of these portrayals influence attitudes in what way and what is the perception of psychotherapy in Turkish society.

Keywords: Turkish Cinema, Psychological Counseling, Psychotherapy.

Giriş

Kitle iletişimi günümüz dünyasının kültürel öğelerinin belirlenmesinde ve zenginleşmesinde tartışılmaz bir konuma sahiptir. Bu konum, toplumun tüm kesimlerine hitap edebilen özelliği ile etkili bir kitle iletişim aracı olan sinema üzerinden düşünüldüğünde daha özel bir noktaya temas etmektedir. Sinemada toplumsal önyargıların ve düşünce kalıplarının (stereotip) estetik bir biçimde sunumu, sinema sanatı açısından önemli bir beceri olmakla beraber bu yargıların toplum içinde daha da güçlenmesine neden olması ile sosyolojik bir etki alanına sahiptir (Gençöz, 2007). Bir anlamda sinema hem yaşanan zamanı etkiler hem de ondan etkilenir ve onunla birlikte dönüşür (Clarke, 2002).

Sinema ve psikoloji uygulamaları arasında önemli bir etkileşimin varlığından söz edilebilir. Her iki disiplin de öncelikle insan duygu, düşünce, motivasyon ve deneyimlerinin karmaşıklığı ile ilgilidir ve bu alanlarda sık sık kesişmektedirler (Schneider, 1987). Sinema, karakter ve öyküsünü oluştururken psikoloji araştırmalarından elde edilen verilerden faydalanmış, psikoloji bilimi ise davranışları ve davranış bozukluklarını somutlaştırma gereği duyduğunda sinemanın görsel gücünden faydalanmıştır (Köse, 2007). Bununla birlikte sinemanın psikolojik danışma/psikoterapi sürecinde terapötik amaçlar nedeniyle kullanımı gittikçe yaygınlaşan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Schulenberg, 2003; Lampropoulos ve ark. 2004; Gençöz ve Başak 2007; Gençöz, 2008). Filmler genel olarak psikoloji, psikiyatri gibi konularda toplumsal yargıların destekleyicisi olarak karşımıza çıkarlar ve toplumsal beklentileri, bu beklentilerin şekillendirdiği algıları etkilerler (Anderson, 2003). Bu durumun bir sonucu olarak psikolojik rahatsızlıkların ve psikolojik durumların filmlerde gösterilmesinin toplumsal algının oluşmasında etkisi çok yüksektir. Benzer biçimde sinemada ruh sağlığı profesyonellerinin gösterimi, mesleğin toplumsal algılanışını etkilemekte (Pirkis, Blood, Francis, ve McCallum, 2006) ve danışanların psikolojik danışma/psikoterapi sürecine dâhil olmasını (Wedding ve Niemiec, 2003) ve süreçten beklentilerini etkilemektedir (Orchowski, Spickard ve McNamara, 2006).

Wahl (2003) 2000-2001 yıllarında yayınlanan ve araştırma kapsamına aldığı filmlerin %24'ünün psikolojik soruna sahip bir karakter içerdiğini tespit etmiştir. Aynı şekilde, Lawson ve Fouts (2004), Disney tarafından 1937 ve 2001 yılları arasında üretilen ve araştırma kapsamına giren filmlerin %85'inin psikolojik rahatsızlıklara ilişkin sözlü referanslar içerdiğini ve ana karakterlerin %21'inin psikolojik anlamda sorunlu olarak gösterildiği sonucuna ulaşmıştır. Lampropoulos, Kazantzis ve Deane (2004) 827 Amerikalı psikolog üzerinde yaptıkları araştırmada, psikologların %67'sinin uyguladıkları psikoterapi seanslarında sinemadan faydalandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, psikologların %88'i film kullanımının terapi sürecine faydalı bir katkı sağladığını ifade ederken, %1'i de filmlerin potansiyel zararından bahsetmiştir.

Esasında gerçek bir psikolojik danışma/psikoterapi sürecinin birebir temsil edilmesi sinematografik öğelerden uzaktır. Bu nedenle pek çok çarpıtma, izleyicinin dikkatini çekmek için kullanılmak durumundadır. Medyada ve sinemada seyirciye sunulan meslekler arasında bir karşılaştırma yapıldığında pek çok meslek için olumsuz stereotipler içerisinde gösterilme durumu söz konusudur. Ancak bir kıyaslama yapılacak olursa ruh sağlığı meslekleri, sinemada yer verilmiş biçimleri bakımından en olumsuz gösterilen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Orchowski, Spickard ve McNamara, 2006).

Sinema tarihinin başlangıcından bu yana ruh sağlığı profesyonelleri beyazperdeye yansımaktadır. İlk film psikiyatri 1906'da "Dr. Dippy's Sanitarium" adlı filmde gösterime girmiştir. Dr. Dippy karakterinin benzerleri, sinemada daha sonra oldukça sık görülmüştür. Top sakallı, beceriksiz ve Avrupa aksanıyla konuşan stereotip psikiyatrlar, hastalarından daha "çılginca" davranan, mantıksız, komik tipler olarak gösterilmektedir. Bu noktadan hareket eden Schneider (1987), 1985 öncesi sinemada psikiyatr portrelerini üç tip altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma, ruh sağlığı profesyonellerinin filmlerde ve televizyonda yer verilme biçimlerini değerlendirebilecek bir çerçeve sunmaktadır. Buna göre; a) "Dr. Dippy" komik, çılgin ve aptaldır. Garip tedaviler yapar ancak gerçek bir zararı olmayanları temsil etmektedir. b) "Dr. Wonderful" çok daha pratik olan, sıcak, insancıl, şefkatli ve psikoterapiyi tercih edenleri temsil etmektedir. c) "Dr. Evil" en korkunç olanıdır. Lobotomi gibi zorlayıcı fiziksel tedavileri kullanma eğilimli, acımasız ve sadist, kolay tanımlanamayan, belki de yardımsever kimliğinin altında kötülüklerin sahibi olanları temsil etmektedir. Schneider'in (1987) araştırma sonucuna göre 1985 öncesi filmlerde, film psikiyatrlarının yaklaşık %25'i "Dr. Evil", %15'i "Dr. Dippys" ve geri kalan %60'ı da "Dr. Wonderfuls" olarak tasnif edilmiştir. Schneider'in (1987) sınıflamasına daha sonradan iki ek alt tip daha ortaya atılmıştır. Bunlardan biri, Dr. Sexy adıyla kadın terapistlerdir. Dr. Sexy genellikle profesyonelliği bakımından dışlanmaktadır ve cinselliği hasta-terapist ilişkisinin ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkar. Bunun sonucu olarak terapötik başarısı mesleki yetkinliğinden ziyade cinsel ilişki sonucunda ortaya çıktığı mesajı verilir (Wedding ve Niemiec, 2003). Diğer tip ise "Rasyonalist

Kaplama” olarak tanımlanan ruh sağlığı uzmanıdır. Bu tipte terapist, tipik olarak doğaüstü olayları açıklamak için bilimsel argümanlarla ve psikodinamik formülasyonlarla ortaya çıkmakta ve olayın ortaya çıkmasıyla da hatalı olduğu anlaşılmaktadır. (Gabbard, 2001; Gabbard ve Gabbard, 2014). Bu bakış açısından hareket ettiğimizde ruh sağlığı profesyonelleri genellikle olumsuz olarak tasvir edildiğini söyleyebiliriz. Dr. Dippys, Dr. Evils, Dr. Sexy ve “Rasyonalist Kaplama” olarak akıl sağlığı profesyonellerinin hepsi gülünçtür; ayrıca bu tipler ya korku argümanı olarak kullanılmakta ya da başka bir şekilde hor görülmektedir. Mesleki yetenekleri ve özverileriyle takdir edilebilecek olan Dr. Wonderfals bile, hastalarla ilişkileri, aşırı müdahalecilikleri ve sembolik kişisel yaşamlarıyla dikkat çeken kusurlara sahiptir (Pirkis, Blood, Francis, ve McCallum, 2006).

Wedding ve Niemic (2003) yaptıkları incelemede yukarıdaki tipolojiyi daha da genişleterek ruh sağlığı profesyonellerini, filmlerde sunuluşu ile ilgili sekiz ana tema ortaya atmıştır. Bu temalar, film örnekleriyle birlikte şu şekildedir; bilgili ve yetkin (Equus, Psycho, Three Faces of Eve); kibirli ve etkisiz (The Exorcist, What About Bob?); baştan çıkarıcı ve etik dışı (Mr. Jones, Final Analysis); soğukkanlı ve otoriter (One Flew Over the Cuckoo’s Nest, Tropic of Cancer); pasif ve kayıtsız (Patch Adams, There’s Something About Mary); kurnaz ve manipülatif (Spellbound, basic Instinct); tehlikeli ve konusuna hâkim (Silence of the Lambs, Dressed to Kill); ve motive edici ve iyi niyetli (The Sixth Sense, Good Will Hunting, K-Pax). Bu tiplerinin çoğu mizahi olsa bile, derin temelleri olan, kültürel simgelerdir ve psikoterapiyi düşünen ya da alan bireylerin davranış ve beklentilerini şekillendirmektedir.

Sinema ve psikiyatri ilişkileri üzerine çalışmaları ile tanınan Gabbard (Gabbard ve Gabbard, 2014), psikiyatristlerin sinema temsili tarihini “Psikiyatrinin Altın Çağı”, “Altın Çağ Öncesi” ve “Altın Çağ Sonrası” şeklinde üç döneme ayırmaktadır. Altın Çağ Öncesi dönemde, 1930’larda ve 1940’larda, psikiyatristler genel olarak Avrupa (Psikanalizin merkezi olarak Viyana) aksanlı, pince-nez gözlük takan şaklabanlar olarak tasvir edilmiştir. “Psikiyatrinin Altın Çağı” olan 1950’li yılların sonunda ve 1960’ların başında psikanalizin popülerliğinin doruğundaki filmlerin dönemidir. Ardından gerçeğe yakın idealize edilmiş görüntüler başlamaktadır. 1964’ten başlayarak Berkeley serbest konuşma hareketi ve Vietnam Savaşı karşıtı hareketlerinin başlatılmasıyla bu algı, hızla bozulmuştur. Daha sonraki dönemde psikiyatri, toplumun baskıcı ajanı olarak hizmet veren bir kuruluş gücü olan askeri sanayinin bir parçası olarak görülmüş ve 1970’lerdeki antipsikiyatri hareketinin önemli bir gerekçesi olmuştur.

Bu dönemde Guguk Kuşu (One Flew Over the Cuckoo’s Nest) filmi, ruh sağlığı hizmetlerini eleştirel bir bakış açısıyla ele almış antipsikiyatri akımının yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Hatta bu güçlü eleştirel bakışa cevap olarak gerçek bir ruh sağlığı hastanesinin işleyişini gösteren bir belgesel hazırlamak zorunda dahi kalınmıştır. Domino (1983) yaptığı araştırmada, Guguk Kuşu filmi ve gerçek ruh sağlığı hizmetlerini tanıtan belgesel filminin ruh sağlığı uygulamalarına yönelik tutuma etkisini incelemiştir. Yapılan bu deneysel araştırmada katılımcıların Guguk Kuşu filminin seyretmesi neticesinde ortaya çıkan olumsuz tutumlarının, belgesel izlendikten sonra bile değişmediği sonucuna ulaşılmıştır (akt. Gençöz, 2008). Bu sonuçla sinema, her zaman olduğu gibi algıları yönetme ve oluşturmada kullandığı teknikler ve etki alanının genişliği ile gücünü bir kez daha göstermiştir.

Bischoff ve Reiter (1999) sinemada yer verilen cinsiyet temelli terapist klişelerini 3 başlıkta tanımlamıştır. Buna göre senaryoyu izleyiciye inandırıcı hâle getirmek için: (1) terapi sürecinde zayıf erkeklerin güç dengesinin sağlanması için terapötik ilişkinin cinsellik içermesi gerektirmektedir; (2) bir erkek danışan ile kadın terapist arasındaki duygusal yakınlığın sonucu cinsellik içermelidir; ve (3) erkek terapistler daha az yetkindir, çünkü erkekler duygusal sorunları çözemezler.

Gharaibeh (2005) 106 Amerikan filminde temsil edilen 120 psikiyatrist üzerindeki çalışmada, psikiyatristlerin/terapistlerin erkek (%71,2) ve (cinsiyetten bağımsız olarak) orta yaşlı (%50,8) olduklarını belirlemiştir. Psikiyatristlerin/terapistlerin genel olarak arkadaşça oldukları görüşüne rağmen (%63,6), etik ihlallerinin aşırı düzeyde gösterilmesi söz konusudur. Toplam etik

ihlallerinin yüzdesi, örneklenen vakaların %44,9'udur ve cinsel ihlaller %23,7'dir; cinsel olmayan ihlaller ise %30,5'tir (%9,3 örtüşmeyle). Klinik yetersizliğin görünümü ise %47,5'tir. Bu araştırmaya göre Amerikan sinemasında psikiyatr/terapist imajı iç açıcı değildir. Bu meslek gurubu önemli düzeyde etik ihlal sınırında bulunmakla birlikte dörtte bir oranında cinsel etik ihlali eğilimine sahiptirler. Psikiyatrist/terapistin çoğunlukla beceriksiz gösterildiği Amerikan sineması araştırmasında elde edilen umut verici sonuç ise psikiyatrların/terapistlerin diğer mesleklerle göre arkadaşça bulunma ihtimalinin daha fazla olduğu şeklindedir.

Sinemada psikolojik danışma/psikoterapinin temsili tartışmaları çoğunlukla Hollywood ve Avrupa sineması üzerinden yapılmaktadır. Bu sinemaların dışında da temsil tartışmaları yapılırken karşılaştırmalar Hollywood sinemasına benzerlik üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu durum hem bu sinemaların yaygınlığı ve etki gücünden kaynaklanmakta, hem de bu konuda güçlü bir literatürün varlığının getirdiği bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Örneğin Hindistan Malayalam sineması üzerinde yapılan bir araştırma psikiyatrik hastalıkların, psikiyatri profesyonellerinin ve psikiyatrik tedavilerin tasvirlerinin gerçeklikten uzak olması bakımından Hollywood sineması ile benzerliğinden bahsetmektedir (Menon ve Ranjith, 2009).

Yapılan araştırmalar, medyada psikolojik problemlerin tasvirinin damgalama başta olmak üzere toplumsal algıyı olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Pirkis, Blood, Francis, ve McCallum, 2006; Robison, 2009). Sinema, bir eğlence unsuru olarak tanımlanıyor olmasının yanında içerisinden çıktığı toplumu yansıtan bir aynadır. Hatta bunun ötesinde toplumsal değişimin bir aracıdır. Medyada yaygın bir biçimde psikolojik hastalıkların yaygınlığına, anormalliği tanımlayan semptomlara ve bu tür rahatsızlıkları ele alan uzmanlara ilişkin toplumsal algı, sinema ve kitle iletişim araçlarındaki imgeler ve mesajlardan derinden etkilenir. Danışanların terapiye yönelik beklentilerini daha iyi anlamak için ruh sağlığı profesyonellerinin psikoterapi ve psikolojik rahatsızlıkların sinemadaki tasviri bilincini sürdürmeleri zorunludur (Orchowski, Spickard ve McNamara, 2006).

Bu araştırmada psikolojik danışma ve psikoterapi kavramları birlikte kullanılmıştır. Psikoterapi ve psikolojik danışma kavramları üzerinde durmak gerekirse psikolojik danışma; ruh sağlığı, psikoloji ve gelişim ilkelerinin; bilişsel duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel müdahale biçimleri kullanılarak bireyin iyilik hâli, patolojisi, kişisel ve mesleki gelişimine odaklanması olarak tanımlanmaktadır (Hackney ve Cormier, 2008). Psikoterapi ise çok geniş anlamda düşünce, duygu ve davranışları, konuşma ve ilişki kurma yolları ile etkileyerek değiştirme ve iyileştirme olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1997). Psikolojik danışma ve psikoterapi arasında bir ayrım oldukça muğlaktır. Psikolojik danışma daha çok tıbbi süreçlerin dışındaki sorunlara odaklanmakta olduğu, psikoterapi ise tıbbi tedavi alan, tanılanmış bireylere yönelik uygulamalar olarak kabul edilmektedir. Psikolojik danışma ve psikoterapi arasında; uygulanan bireylerin özellikleri, problem durumu, amaçlar bakımından ayrımlar ifade edilse de uygulama biçimleri, yaşanan süreç, kullanılan teknikler bakımından net bir ayrıma gidilebilmesi mümkün değildir (Gladding, 2013). Her ikisi de aynı kuramlara dayanmakla birlikte benzer teknikleri de kullanmaktadır.

Sinema, ruh sağlığı profesyonellerini doğası gereği ayırt edememekte, psikolojik danışma ve psikoterapi uygulamalarında disiplinler arası bir ayrıma gitmemektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar bu ayrımın sınırlarını geniş tutmakta, psikolojik yardım mesleklerini bir bütün olarak değerlendirmektedir (Schneider, 1987; Gabbard ve Gabbard, 2014). Çoğu filmde psikolog, psikiyatrist, psikolojik danışman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bu durum hem Türk sinemasında hem de yabancı sinemalarda gözlemlenmektedir. Bu araştırmada daha önce yapılan çalışmalarda olduğu gibi (Gharaibeh, 2005; Bischoff ve Reiter, 1999; Pirkis, Blood, Francis, ve McCallum, 2006) psikolojik danışma/psikoterapi uygulaması genel olarak “psikolojik danışma/psikoterapi”; uygulamayı yapan meslek mensubu için ise Psikiyatrist, Psikolog, Psikolojik Danışman, vb. yerine genel olarak “ruh sağlığı profesyoneli veya profesyonel” terimlerinin kullanılması uygun görülmüştür.

Genel olarak sinema seyircisinin psikoterapinin sinemada tasvirine ilgisi, psikolojik danışma/psikoterapi odasında kapalı kapılar ardında yapılan tartışmalara ve müdahale tekniklerine duyulan merakın bir yansıması olarak görülmektedir (Orchowski, Spickard ve McNamara, 2006). Batı'daki örnekler ve araştırmalar incelendiğinde psikolojik danışma/psikoterapi uygulamalarının sinemada yansıtılma biçimleri konusunda önemli araştırmalara rastlanmaktadır (Domino, 1983; Anderson, 2003; Gharaibeh, 2005; Gabbard ve Gabbard, 2014). Türk sinemasında bu konuda oldukça sınırlı araştırma bulunmaktadır. Oysa Türk sinemasında psikolojik danışma/psikoterapi algısına yer veren filmlerin incelenmesi, hem Türk toplumunda psikolojik danışma/psikoterapi algısının belirlenmesi hem de bu algıyı besleyen öğelerin neler olduğu ve bunların gerçeklikle ilişkisinin anlaşılması bakımından önemlidir. Çünkü bu algılama biçiminin, Türkiye'de psikolojik danışma/psikoterapi uygulamalarını klinik hizmetlerden okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerine, psikolojik danışma merkezlerinden aile danışma merkezlerine psikolojik yardım alma eğilimlerini etkilediği düşünülmektedir. Psikolojik danışma/psikoterapi alanının sinemada yer verilmiş biçimlerinin kültürel bağlamları anlaşılmadan, bu bağlar doğru biçimde yorumlanmadan toplumsal bir hizmet olarak psikolojik danışma/psikoterapi hizmetinin sunumu ve toplumun tüm kesimlerine ulaşabilmesi zor olacaktır. Bu nedenle bu araştırmanın Psikiyatri, Psikoloji, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Sosyal Hizmet, Psikiyatri Hemşireliği gibi profesyonel ruh sağlığı meslekleri (Türk Psikiyatri Derneği, 2019) olarak tanımlanan mesleklerin uygulama, algılanma ve etki alanlarının belirlenmesinde alan yazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu genel çerçeveden hareketle araştırmada, Türk sinemasında psikolojik danışma/psikoterapi algısı nasıldır sorusuna cevap aranmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

1. Filmlerde ruh sağlığı profesyonelleri nasıl tasvir edilmektedir?
2. Filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna ilişkin nasıl bir toplumsal algı yansıtılmıştır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada filmlerin içeriğinin değerlendirilebilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmacının bilgiyi kaynağından edindiği ve gözlemci olduğu bu modelde iyi bir temel için kuramsal çerçeve oluşturmak, sistematik ve uygulanabilir bir araştırma deseni kullanmak nitel araştırmalar için çok önemli görülmektedir. Film, video, fotoğraf gibi kaynaklar doküman analizi yönteminde incelenmekte ve tek başlarına birer veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yıldırım ve Şimşek'in (2016) Forster'dan (1995) aktardığına göre doküman analizi dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve kullanma olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır. Bu araştırma bu aşamalar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Örneklem

Bu araştırma kapsamında incelenecek filmlerin seçilmesinde "ölçüt örneklem" yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş bir veya bir dizi ölçüt örnekleme seçiminde kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın örneklem ölçüt kriteri olarak "filmin içeriğinde ruh sağlığı profesyonellerine meslekleri ile ilişkili olarak yer verilmesi" olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleminin oluşturulmasında sinema ile profesyonel manada ilgilenen Türk Dili ve Edebiyatı, Psikoloji, Felsefe ve Sosyoloji alanlarında 6 uzmana içeriğinde ruh sağlığı profesyoneli [Psikiyatrist, Psikolog, Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen), Sosyal Hizmet Uzmanı Psikiyatri hemşiresi] bulunan Türk filmlerinin listesini yapmaları istenmiştir. Uzmanlar tarafından önerilen 18 film incelenmiş, araştırma için ölçüt örneklem kriterini karşılayan CD, DVD, internet

ortamında ulaşılabilen 16 film belirlenmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirilirken araştırmanın araştırma örneklemine alınan 16 filmde elde edilen veriler doğrultusunda hazırlandığı sınırlılığı göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma kapsamında incelenmek üzere örnekleme alınan filmlerin kısa özetleri aşağıdaki gibidir:

Bir Çember Kırılırken (1987): Oğuz Yalçın'ın yönetmenliğini yaptığı film bir psikolog ile, oğlu hapse giren bir kadının öyküsünü konu edinmektedir. Psikolog Nihat, bir cezaevinde çalışmaktadır. Çocuk mahkûmlar üzerine bir çalışma yapan Nihat, bu sırada cezaevine getirilen Şenol'la ilgilenmeye başlar. Ancak Şenol'la iletişim kurmaya çalışan Nihat her seferinde başarısız olmaktadır. Bunun üzerine Şenol'un annesi Feride'den ailenin hayat hikâyesini öğrenmeye karar verir ve bir süre sonra ikili arasında duygusal bir yakınlaşma başlar.

Med-Cezir Manzaraları (1989): Mahinur Ergun'un yönetmenliğini yaptığı filmde üniversiteyi Amerika'da okuyan Zeynep, iyi bir işe girip evlenmek istemekte ve mutlu bir yuva kurma amacındadır. Çalıştığı bankanın yöneticisi Erol'la karmaşık bir duygusal ilişki yaşar. Bu ilişki Zeynep'i gizlice seven, yurtdışında beraber okudukları, zaman zaman psikolojik destek aldığı Psikiyatrist arkadaşı Ümit'in Zeynep'e olan duyguları ile daha karmaşık bir hâle gelir.

Bir Garip Koleksiyoncu (1991): Yönetmenliğini Nurettin Özel'in yaptığı filmde Beşir, bir mezarlık bekçisi olarak mezarlarına ailesinden, çevresinden ve dostlarından çok daha fazla ilgi göstermektedir. Beşir'in eşi, ailesi ve çevresinden tüm bağlarını kopardığını düşüncesi ile gizlice psikiyatrist Mecit'e giderek onunla eşini tedavi etmesi için anlaşır. Mezarlıkta başlayan terapi süreci ile psikiyatristin yaşamı değişmeye başlayacaktır.

Kaçıklık Diploması (1998): Yönetmenliğini Tunç Başaran'ın yaptığı filmde Nur, milletvekili bir baba ile toprak sahibi bir annenin kızıdır. Üniversiteden tanıştığı, babasının düşüncelerine tamamen zıt görüşlü bir öğrenci olan Murat'la tanışır ve evlenirler. Zor bir evlilikleri vardır. Bir trafik kazasında çocuklarını kaybetmeleri ile Nur, akli dengesini tamamen yitirir ve bir psikiyatri hastanesine yatırılır ve tedavi süreci başlar.

Asmalı Konak: Hayat (2003): Yönetmenliğini Çağan Irmak'ın yaptığı filmde kanser tedavisi için Amerika'ya giden Seymen ve Bahar sokak serserilerinin saldırısına uğrarlar. Saldırıda başından yaralanan Bahar hastanede yatmaktadır. Bahar'ın vurulmasından kendisini sorumlu tutan Seymen ise yaşananlara ve hayatına dair hiçbir şey hatırlamamaktadır. Seymen bu süreci atlattığı için Seymen'in psikoterapi sürecinden geçmesi gerekmektedir.

Hababam Sınıfı Merhaba (2004): Yönetmenliğini Kartal Tibet'in yaptığı filmde eski hababam sınıflarının okulu olan Özel Çamlıca Lisesinin sahibi okulu satın yerine ticaret merkezi yapılmasını arzulamaktadır. Okul müdiresi okulun satılması ile mücadele edebilmek için eski öğrencilerden yardım ister ve öğrenciler ise Gündük Necmi'yi okula sahte belgelerle Rehber Öğretmen olarak yollamaya karar verirler.

Beyza'nın Kadınları (2006): Yönetmenliği Mustafa Altıoklar tarafından yapılan filmde, polis bir seri katilin işlediği cinayetlerin çözülebilmesi için bir psikiyatrdan yardım ister. Bu arada psikiyatrin eşi Beyza çoğul kişilik bozukluğu problemi yaşamaktadır ve tüm şüpheler onun katil olabileceği noktasında birleşmektedir.

Gen (2006): Yönetmenliği Togan Gökbağ tarafından yapılan filmde dağlık bölgede yer alan eski bir akıl hastanesinden polis aranarak bir intihar vakası bildirilir. İki polis olayı araştırmak için hastaneye gelmiştir. Aynı sabah da Dr. Deniz hastanenin yeni psikiyatri olarak göreve başlamak üzere hastaneye gelmiştir. Psikiyatr Deniz'in geçmişi ve hastane personeli arasında ilginç bağlar bulunmaktadır.

Sınav (2006): Yönetmenliğini Ömer Faruk Sorak'ın yaptığı filmde üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin yaşadığı stres anlatılır. Okula yeni atanan Rehber Öğretmen Zeynep Eres öğrencilere kariyer ve sınav süreçlerinde yardımcı olmaya çalışır.

Sıfır Dediğimde (2007): Yönetmenliği Gökhan Yorgancıgil tarafından yapılan filmde Aslı, Güzel Sanatlar Fakültesinde Resim Bölümünde son sınıf öğrencisidir. Aslı, hocasından emanet aldığı antika değerinde orijinal bir kitabı kaybeder ve kitabı nerede ve nasıl kaybetmiş olabileceği hakkında en ufak bir şey hatırlamamaktadır. Arkadaşı Nevin, kitabı nasıl kaybettiğini hatırlamaya çalışırken gittikçe bunalıma sürüklenen Aslı'yı bir psikiyatriste götürür.

Recep İvedik 3 (2010): Yönetmenliği Togan Gökbakar tarafından yapılan filmde, babaannesinin ölümünden sonra Recep İvedik kendisini kötü hissetmekte ve ağır depresyon belirtileri göstermektedir. Bu sorunlarla baş etmek için her yolu dener. Bu yollardan biri de bir psikoloğa gitmektedir.

Kurtuluş Son Durak (2012): Yönetmenliği Yusuf Pirhasan tarafından yapılan filmde, psikolog Eylem evlilik hazırlıkları yaptıkları sevgilisi tarafından aniden terkedilir. Eylem, yeni taşındığı Saadet apartmanında terkedilmesi nedeniyle depresyona girer. Apartmanda sıradan hayatlar yaşıyor gibi görünen ancak psikolojik veya fiziksel olarak şiddet gören kadınlardan oluşan komşuları Eylem'e yardımcı olmaya çalışırlar. Bir psikolog olarak Eylem'in kendi depresyonu ile ve komşularının sorunları ile mücadelesi ülke çapında olay olur.

Koltuk (2014): Meltem Parlak'ın yazıp yönettiği *Koltuk* filmi, kocası tarafından aldatıldığını öğrenip boşanma kararı veren Meryem'in psikoloğu ile arasında geçen diyaloglardan oluşmaktadır. Bu seanslar sırasında Meryem, boşanma sürecindeki çelişkilerine, yalnız kalma korkusuna ve terapist danışan arasındaki ilişkinin sınırlarına dair sorulara cevap aramaktadır.

Mavi Dalga (2014): Zeynep Dadak ve Merve Kayan'ın yönetmenliğini yaptığı Mavi Dalga filmi, Balıkesir'de lisenin son yıllarını geçiren dört genç kızın hayatını anlatmaktadır. Bir yandan üniversiteye gitme hayalleri ile günlerini geçiren genç kızlar diğer yandan aralarındaki ilişkileri farklı boyutlardan ele almaktadır. Okulun rehber öğretmeni Fırat, öğrencilerine üniversite ile ilgili nasıl tercihler yapabilecekleri konusunda yardımcı olurken Deniz, rehber öğretmenine ilgi duymaktadır.

Tereddüt (2016): Yönetmenliği Yeşim Ustaoglu tarafından yapılan filmde İstanbullu genç bir kadın psikiyatrist Şehnaz, taşra kasabasında mecburi hizmete başlar. Bir gün hastaneye getirilen küçük yaşta bir kadın hasta olan Elmas ile ilişkisi Şehnaz'a bambaşka bir kapı açarken, Elmas da Şehnaz'ın terapötik müdahalesi ile düğümlerini bir bir çözmektedir.

Görevimiz Tatil (2018): Yönetmenliğini Murat Şeker'in yaptığı filmde Mutlu ailesinin reisi Sıtkı, cimriliğiyle bilinen bir adamdır. Evin yükünü sırtında taşıyan Türkan, bir gün artık bu yükü kaldıramayacağını anlar ve psikolojik atak geçirir. Atak sonrası aile terapistine giderler, terapistlerinin de önerisi ile aile tatile çıkar.

Verilerin Analizi

Veri toplamak amacıyla öncelikle filmler herhangi bir kayda ihtiyaç duyulmadan izlenmiştir. İlk izlemenin ardından yapılan izlemelerde filmlerde ruh sağlığı profesyonellerinin diğer karakterlerle ilişkisi, diğer karakterlerin ruh sağlığı profesyonellerine karşı davranışları, profesyonellerin ve psikolojik danışmanın/psikoterapinin sunuluş biçimleri incelenmiş, filmlerin hangi dakikalarında bu durumlara yer verildiği bilgisayar ortamında not tutulmuştur. İzleme esnasında karakterlerin araştırma konusu ile ilişkili tüm diyalogları yazılı hâle getirilmiştir. Elde edilen notlardan benzerlik ve tekrarlar temalara ayrılmıştır. Çalışmada güvenilirliği sağlamak için tüm diyaloglar ve olaylar olduğu gibi yazıya aktarılmış ve filmler üçten fazla izlenmiştir. Ayrıca hem güvenilirliği hem iç geçerliliği sağlamak adına konu hakkında uzmanlığı olan üç değerlendirmeci sürece dâhil edilmiştir. Değerlendirmecilere filmler

ve araştırmacı tarafından oluşturulan tema başlıkları, film içeriğinde önemli görülen diyolaglara ilişkin dakika bilgileri digital ortamda verilmiş, filmleri incelemeleri ve kabul veya red şeklinde raporlamaları istenmiştir. Değerlendirmecilerin inceleme/izleme sürecinin sonrasında araştırmacı ve izleyicilerin notları karşılaştırılmış, kabul edilen notlar doğrudan alınmış, reddedilen notlar ise görüş birliği ve uzlaşya dayalı olarak yeniden değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada Türk sinemasında psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna nasıl yer verildiği incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türk filmlerinde ruh sağlığı profesyonellerinin nasıl tasvir edildiği, Türk sinemasının psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna ilişkin nasıl bir algı yansıttığı sorularına cevap aranmıştır. Elde edilen bulgular sırasıyla ele alınmıştır.

1. Filmlerde ruh sağlığı profesyonelleri nasıl tasvir edilmektedir?

Araştırmada ruh sağlığı profesyonellerinin nasıl tasvir edildiği sorusu, yabancılaşma ve yetkinlik temalarında ele alınmıştır.

Yabancılaşma

Araştırma kapsamına alınan Türk filmleri incelendiğinde ruh sağlığı profesyonellerinde sergiledikleri tutum, tavır ve davranışları ile içerisinde bulunduğu toplumdan ayrışma ve iletişimlerinin zayıf olması nedeniyle yabancılaşma vurgusu dikkati çekmektedir.

Med-Cezir Manzaraları (1989), *Asmalı Konak: Hayat* (2003), *Hababam Sınıfı Merhaba* (2004), *Beyza'nın Kadınları* (2006) ve *Görevimiz Tatil* (2018) filmlerinde yabancılaşma, yurtdışında eğitim almış ruh sağlığı profesyonelleri ile temsil edilmektedir.

Med-Cezir Manzaraları (1989) filminde Psikiyatrist Ümit, Amerika'da eğitim almış, filmdeki diğer karakterlere göre daha düzenli ve ciddi duruşu, kıyafeti, gözlükleri ile dikkati çekmektedir. Zeynep'in ifadesi ile "gelişmiş Avrupalı hâli" ile bir psikiyatr bulunmaktadır. *Görevimiz Tatil* (2018) filminde de ruh sağlığı profesyonelinin Amerika'da psikoloji eğitimi almış olması vurgulanır. Filmde ısrarlı biçimde ruh sağlığı profesyonelinin davranışları, kıyafetleri ve tepkilerinin tuhaflığı ile toplumdan farklılığı ve yabancılaşması ima edilmektedir.

Asmalı Konak: Hayat (2003), *Hababam Sınıfı Merhaba* (2004) ve *Beyza'nın Kadınları* (2006) filmlerinde bu yabancılaşma vurgusu, yurtdışında eğitim alması ile birlikte dilin yabancılaşması ardından tutum ve davranışların diğer bireylere göre farklılık göstermesi şeklinde sunulmaktadır.

Asmalı Konak: Hayat (2003) filminde ruh sağlığı profesyoneli Türk asıllı, Amerika'da eğitim almış ve orada yaşayan bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Profesyonelin yabancılaşması, Türkçesindeki kırılmalar ile ön plana çıkmaktadır. Türkiye'ye davet edildiği sahnede Seymen'in "Belki memleket rakısı içince dilin düzelir biraz." ifadesi dilinin yabancılaşmasını somutlaştırmaktadır. *Hababam Sınıfı Merhaba* (2004) filminde ruh sağlığı profesyoneli İngiltere'de almış olduğu eğitim ve kültürün etkisi ile İskoç (kilt) kıyafetleri ile bulunduğu ortamla ciddi bir uyumsuzluk içerisinde. Türkçe konuştuğunda ise "Vay be, dilimizi biliyor!" şeklinde yaşanan şaşkınlık, ruh sağlığı profesyoneline yönelik yabancılık vurgusu yapmaktadır. *Beyza'nın Kadınları* (2006) filminde Amerika'da psikiyatri eğitimi almış olan ruh sağlığı profesyoneli, bir an farkında olmadan tıbbi tanılama için İngilizce konuşmaya başladığında alaycı bir biçimde "Türkçe hocam... Türkçe lütfen... Türkçe!" şeklinde uyarıya maruz kalır.

Yabancılık vurgusunu; toplumdan ayrışma ve iletişimini zayıflatması, uyumsuzluk olarak vurgulanan yabancılaşma ise incelenen filmlerde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Bir Çember Kırılırken (1987) filminde ruh sağlığı profesyoneli Nihat'ın konuşmaları diğer karakterlere göre daha kitabi ve verilere dayalıdır. Nihat, eğitimi ile gerçek hayat arasındaki ayrımı

sıkışık kalmıştır. Konuşmalarında, üniversitedeki hocalarına atıfta bulunur ve iş yerinde yöneticileri ile bürokratik sorunlar yaşamaktadır. İş yerindeki müdürünün “*Her seferinde yeni bir şeyler çıkarıyorsun. Bıktım bu yeni fikirlerinden.*” cümlelerine maruz kalır. Profesyonel, yine müdürünün “*En iyisi sen üniversiteye geri dön, orada kitap yaz, tez hazırla!*” cümlesine muhatap olur. Aynı şekilde *Sınav* (2006) filminde rehber öğretmen Zeynep görev yaptığı okulda aşırı kuralcılığı, tavizsiz ve ilkeli duruşu nedeniyle müdürü ve mesai arkadaşları ile uyumsuz bir tablo çizmektedir. Öğrencileri sınavlar konusunda bilgilendirirken sınav sistemine yönelik “*Sizi bu hâ le getirenlerin özür dilemesi lazım...*” ifadesi ile eleştirel bir yaklaşım sergiler. Profesyonelin davranışları diğer çalışanlara göre daha mekanik, mat, duygu ifadesi içermeyecek şekilde yansıtılmaktadır.

Recep İvedik 3 (2010) filminde ruh sağlığı profesyonelinin yabancılaşması kıyafet tercihi üzerinden ima edilir ve Recep tarafından “*Takmış yeşil askıyı, binlerce zerzevatı doldurmuş vücuduna, geçmiş bana burda ahkâm kesiyor.*” şeklinde ifade edilir. Benzer vurgu *Görevimiz Tatil* (2018) filminde tuhaf biçimde sürekli su içen profesyonelin kıyafeti, gözlükleri ve soruları ile danışanlarının alay konusu edilir. Durum danışan tarafından “*Çok acayip bir tipiniz var, gözlüğüm şekil önümden çekil yani.*” ifadesi ile somutlaştırılır.

*Sıfır Dediğim*de (2007) filminde 1940’lı yıllarda psikiyatriliik yapan hekim, İstanbul Rum azınlığı şivesi ile konuşur. Bu gösterge bir anlamda Türkiye’de yaşayan gayrimüslim bir azınlık ile mesleği ilişkilendirerek yabancılık vurgusunu ima etmektedir.

İncelenen filmlerde ruh sağlığı profesyonellerinin yabancılaşması, eğitimlerini yurtdışında alanlarda özellikle dilin yabancılaşması anlamında kendini göstermektedir. Diğerlerinde ise bu yabancılaşma tutum, davranış ve görünüşlerinin toplumun diğer fertlerinden çarpıcı biçimde farklı olması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Yetkinlik

Örnekleme alınan Türk filmlerinde ruh sağlığı profesyonellerinin yetkinliği ve mesleki becerileri incelendiğinde bu konuda profesyonellere dair olumsuz vurgular karşımıza çıkmaktadır. Filmlerde ruh sağlığı profesyonellerinin mesleki beceriler anlamında yetersizlikleri şu şekilde alınmaktadır:

Bir Çember Kırılırken (1987) filminde Nihat, mesai arkadaşlarına göre idealist, çalışkan, yenilikçi ancak hayatı anlama ve yorumlama konusunda zayıf ve başarısız bir karakter olarak karşımıza çıkar. Profesyonel başka insanların sorunları ile ilgilenir, onları çözmeye çalışırken kendi ailesi, özellikle çocuğu ile ilişkilerinde yaşadığı sorunları çözme konusunda başarısız olarak temsil edilmektedir. Filmde insanın kitaplardan anlaşılamayacağına dair imalara yer verilir. Nihat, Feride’nin “*Bırak felsefeyi, kitap mitap bilmem ben. Hayatı bilirim. Hayatın kendisini. Etten kemikten olan hayatı. Çirkeleşen insanları. Sen de onlardan birisin. Sen hayat üzerine ahkâm kesen ama hayattan haberi olmayan birisin.*” cümleleri ile danışanı tarafından küçümsenmeye maruz kalmakta ve mesleki yetkinliği tartışmaya açılmaktadır. Benzer tutum Nihat’ın eşinde de görülür. Eşi “*Önce kendi çocuğunla ilgilen, başkalarının çocuğunu kurtarıırken kendi çocuğunu kaybedeceksin.*” cümleleri ile kendi ailesine yönelik sorunları çözemeyeceği imasını vurgulamaktadır.

Med-Cezir Manzaraları (1989) filminde Ümit söylemleri, tanılama becerileri itibarıyla mesleki olarak yetkinliği üst düzeyde tarif edilmektedir fakat konu, kendi kişisel sorunlarına gelince o kadar başarılı değildir. Bu durum Ümit’in iç konuşmalarında “*Bütün hastalarım asıl istediği yerine gelince kapıyı yüzüme kapadılar.*” ifadesinde somutlaşmaktadır. Kendi sorunlarını çözemeyen Ümit, Erol’a önerilerde bulunduğu Erol öfkeyle “*Bana bak doktor! Senin kitabın beni yazamaz, senin çapın da beni almaz...*” şeklinde cevap vererek Ümit’in mesleki yetkinliğini tartışmaya açar.

Bir Garip Koleksiyoncu (1991) filminde Mecit’in yaşı ve kendinden emin tavırları mesleki yeterliliğinin yerinde olduğu mesajını verir. Ancak bu yetkinlik olağan sorunlara dair çok üst düzeyde

iken danışanın varoluşsal problemlere karşı cevapları ve profesyonele yönelttiği soruları karşısında derin bir açmaza düşmektedir. Mecit iç konuşmalarında Beşir'e hitaben "*Hayatımı allak bullak ettin be adam. Kafamı karıştırdın, düşüncelere saldın beni. Düşünceler... Düşünceler... Şu hâlime bak.*" serzenişinde bulunur. Düşünce hâlinde iken kendi kendine konuşmaya başlar ve çevresinde gülünç bulunmaya başlanır. Düşüncelerinin ve sorgulamalarının üstesinden gelemediği bir anda odasını, kitaplarını dağıtır. Bu, bir anlamda kitaplardaki inandıklarını ve hayatının düzeninin alt üst edildiğini ima etmektedir.

Recep İvedik 3 (2010) filminde ruh sağlığı profesyoneli danışana gayet ciddi tavırlarla projektif testler, zekâ testleri ve hipnoz uygular. Profesyonel, bir seri hâlinde uygulanan bu testlerin ardından danışana tanı koymaya çalışır. Duvardaki sertifikalar ve uygulama ciddiyeti bize mesleki yeterliliği konusunda bilgiler vermektedir. Ancak danışanın alaycı ve sıra dışı cevapları profesyoneli şaşırtmakta, mesleki ciddiyet ve becerilerini alt üst etmektedir.

Asmalı Konak: Hayat (2003) filminde Seymen ruh sağlığı profesyoneline "*Meraklısın doktor... dedikodu yapıp para kazanıyorsun.*" şeklindeki diyalogu ile mesleğe ilişkin tutumunu ortaya koyar. Profesyonel yeterlilik düzeyi yüksek bir görüntü sergilemektedir ancak danışanın yakını ile sohbet ederken "*Benim de birileri ile konuşmaya ihtiyacım var. Tanıdığın iyi bir psikolog var mı?*" diye sorarak kendi sorunlarına dair çözüm üretmediği iması yapılır.

Hababam Sınıfı Merhaba (2004) filminde ruh sağlığı profesyoneli, yapacağı iş için ücret almayacağını söylediğinde "*Niye, deli mi?*" şeklinde imaya muhatap olması ruh sağlığı profesyonellerinin akıl sağlığına ilişkin bir ima içermektedir.

Gen (2006) filminde annesinin şizofreni hastalığı nedeniyle bu mesleğe yönelmiş bir ruh sağlığı profesyonelinin varlığı kendi ailesinin sorunlarını çözmek için bu mesleğe yönelme iması içermektedir. Bu durum ruh sağlığı profesyonellerinin çoğunlukla kendi sorunlarını çözebilmek için bu mesleğe yöneldiklerine ilişkin bir ima da içermektedir.

Tereddüt (2016) filminde, kendi sorunları ile yüzleşmesini danışanın sorunlarıyla yüzleşmesi üzerinden gerçekleştirebilen bir ruh sağlığı profesyoneli söz konusudur.

Beyza'nın Kadınları (2006) filminde ruh sağlığı profesyoneli, kriminoloji eğitimi nedeniyle cinayet soruşturmasına dâhil edilmiştir. Cinayetin ardından bulunan bir beden parçası üzerinde inceleme yapılmaktadır. Bu durumda profesyonel polislerce "*Ne yani bacağın psikolojisini mi düzeltecek.*" şeklinde alaycı bir muameleye muhatap olur. Ayrıca bu filmde profesyonel, almış olduğu üst düzey eğitim ve mesleki deneyimine rağmen eşinin psikolojik sorunlarını çözmekte yetkin değildir.

Sıfır Dediğimde (2007) filminde ruh sağlığı profesyonelleri, meslekleri hakkında konuşurken "*Geçen gün televizyonda bizimkilerden birini izledim. Bizi bir şaman ya da din adamı sanıyorlar. Psikiyatride diğer tıp dallarına göre daha fazla hokus pokus var...*" şeklindeki ifadeleri ile profesyoneller arasında bir mesleğin niteliğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktadırlar. Filme göre psikolojik danışma/psikoterapi süreci, tamamıyla mistik öğeler içeren hipnoz seanslarından oluşmaktadır.

İncelenen filmlerde ruh sağlığı profesyonelleri bir biçimde yetkinliklerine dair küçümsemeye ve yetersizlik imasına maruz kalmaktadırlar. Filmlerde ruh sağlığı profesyonellerinin yaptıkları iş ya basite indirgenmekte ya da işlerinin niteliklerinden dolayı psikolojik durumları sağlıklı görülmemektedir.

İçeriğinde kadın ve erkek ruh sağlığı profesyonellerinin birlikte bulunduğu (*Kaçıklık Diploması* (1998), *Gen* (2006), *Kurtuluş Son Durak* (2012) filmlerine cinsiyet temelli bir açıdan karşılaştırma yapıldığında kadın profesyonellerin daha yetkin biçimde sunulduğu görülmektedir.

Kaçıklık Diploması (1998) filminde erkek ruh sağlığı profesyonelleri dar bir tanılama çerçevesinden bakmaktadır. Erkekler sempatik davranmaktadırlar fakat bu güçlü bir terapötik ilişki kurmada yeterli değildir. Kadın profesyonel ise filmdeki ifade ile “*insanı anlamak için sınırları zorladığı*” için insanları anlayabilecek yeterliliğe ve dolayısı ile sağaltabilecek yetkinliğe sahiptir. Benzer biçimde *Gen* (2006) filminde ruh sağlığı profesyonellerinin mesleki yeterlilikleri, mesleğin yıpratıcılığının bir sonucu olarak zamanla azalmakta olduğu ima edilmektedir. Nitekim kadın psikiyatrist Deniz, gençliği ve bilgisi ile yeterli ve taze bir bilgiye sahiptir. Erkek psikiyatrist Ragıp, yorgun ve bitkindir, bu nedenle mesleki olarak yetkinliği düşüktür. Danışanlarına karşı dikte edici tavırlar sergilemektedir. Mesleki duyarsızlaşmayı üst düzeyde yaşamaktadır. Filmdeki bir diğer erkek psikiyatrist olan başhekim ise dinlemekten çok zihninde var olan tanılara kanıt arama eğilimi içerisinde bir görünüm sergilemektedir. *Kurtuluş Son Durak* (2012) filminde de iki ruh sağlığı profesyoneli görülmektedir. Kadın profesyonel 5 yıllık psikoterapi tecrübesi olan kısmen deneyimli biridir.. Kendi ifadesiyle bağlanma korkusunun ne olduğunu bilmekte ama erkek arkadaşı ile ilişki sorununu çözmemekte ve bununla yüzleşmemektedir. Çevresinden “*Önce sen kendini tedavi et.*” cümlesi ile sıklıkla muhatap olması onu rahatsız etmektedir. İkinci ruh sağlığı profesyoneli ise filmde kısa süre görülmektedir. Genç, deneyimsiz erkek profesyonel görünürde mantıklı, yetkin, kendinden emin, ne yaptığını biliyor görüntüsü vermektedir. Fakat bu gerçek olmayan görüntü çok kısa sürede dağılır, yetkin duruşunun altından acemi birisi çıkar. Bir kıyaslama yapıldığında kadın profesyonelin erkeğe göre daha yetkin yansıtıldığı görülmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında ruh sağlığı profesyonelleri, çoğunlukla kendi sorununu çözemediği gibi bilgileri ve teknikleri ile danışanlarının karşılaştığı sorunlar karşısında acizdirler. Ruh sağlığı profesyonelleri yetkinliği ve yaşam becerisi düşük bireyler olarak sembolize edilmektedir. Bu sembolleştirmeye ek olarak filmlerde sürekli olarak hayatın bilimsel teorik yaklaşımlardan farklı ve zor olduğu, yaşamın bu açıklamaların çok ötesinde derin ve karmaşık olduğu mesajı verilmektedir. Dikkat çeken bir diğer husus filmlerde olumlu ve yetkin ruh sağlığı profesyonelleri çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır.

2. Filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna ilişkin nasıl bir toplumsal algı söz konusudur?

Filmlerde toplumsal olarak psikolojik danışma/psikoterapi olgusuna nasıl yaklaşıldığı sorusu damgalama, pahalılık ve lüks, etik sorunlar ve alan karmaşası temalarında ele alınmıştır.

Damgalama (Stigmatizasyon)

İncelenen Türk filmlerinde psikolojik sorunlara ve psikolojik sorunları olan bireylere yönelik damgalama eğilimi görülmektedir. Filmlerde damgalama şu şekilde örneklendirilebilir:

Med-Cezir Manzaraları (1989) filminde Zeynep taksi şoförünün “*Çatlak kadın!*” hakaretine maruz kalır. Başka bir sahnede sadece kadınlardan oluşan bekleme odası, psikolojik rahatsızlıkların kadınlara özgü bir durum olduğu iması içermektedir. Erol’un tartışma anında profesyonele “*Ben sana gelen kadınlara benzemem.*” cümlesi ile psikolojik sorunların zayıf kadınlara özgü olduğu ima edilmekte ve önerileri maskülen bir tavırla reddedilmektedir.

Bir Garip Koleksiyoncu (1991) filminde Beşir’i ailesi “*Bu adam deli değil de nedir?..*” şeklinde damgalamaktadır. *Kaçıklık Diploması* (1998) filminde Nur hakkında polisler “*Allah kimseyi akıldan yoksun etmesin, belki de İstanbul’un trafiğinde çıldırmıştır kadıncağız kim bilir?*” şeklinde konuşur. *Beyza’nın Kadınları* (2006) filminde polisler profesyonelin katile ilişkin yapmış olduğu tanılama karşısında “*Deli yani, hapishane yerine tımarhaneye gidecek öyle mi?*” alaycı-indirgemeci damgalama tepkisi ile psikolojik rahatsızlıklara yönelik tutumlarını sergilemektedirler. *Recep İvedik 3* (2010) filminde bekleme odası toplumdan soyutlanmış, içe kapanık bireylerden oluşmaktadır. Recep’in odaya girmesine hiçbir tepki vermezler. Bekleme odasındaki erkek danışan tekrarlayıcı biçimde ayaklarını

sallamakta, bekleyen kadın danışan ise kendisine yöneltilen sözlerle karşı hiçbir tepki vermemekte, etrafa donuk bakışlar atmaktadır. Recep bekleme odasındaki kadına “*Ruh hâli dengesiz stabil salak...*” şeklinde hakaret ederek damgalar.

Görevimiz Tatil (2018) filminde psikolojik bir atak sonrası acile kaldırılan Türkan acilde görev yapan hekimince “*Karınız kafayı üşütmüş haberiniz yok...*” şeklinde tanımlaması, psikolojik sorunlu bireye ilişkin damgalama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelenen filmlerin damgalama eğilimi genel olarak değerlendirildiğinde psikolojik sorunları olan bireylerin genellikle zayıf karakterli, baş etme becerisi düşük, toplumdan soyutlanmış biçimde tasvir edildiği görülmektedir. Son olarak psikolojik sorunların daha çok kadınlara özgü olduğu iması dikkati çekmektedir.

Pahalılık ve Lüks

İncelenen filmlerde psikolojik danışma/psikoterapinin bir üst ekonomik sınıf özelliği olarak ele alınmakta, pahalı ve lüks bir müdahale olduğu vurgulanmaktadır. Filmlerde psikolojik danışma/psikoterapinin pahalı ve lüks bir müdahale olduğu şu şekilde sunulmaktadır:

Med-Cezir Manzaraları (1989) filminde, bekleme odasındaki kadın danışanlar filmin çekildiği dönemin üst ekonomik sınıf sembolü, moda ikonu olarak kürk ve döpiyes kıyafetlerle beklemektedirler. İç mekânda bulunmalarına rağmen güneş gözlüğü takmaktadırlar. Bu göstergeler terapiye gelen kadınların üst sosyoekonomik sınıfa ait kadınlardan oluştuğuna işaret etmektedir.

Recep İvedik 3 (2010) filminde terapi ücretinin döviz üzerinden alınması ve pahalı olması nedeniyle profesyonel ile Recep arasında tartışma yaşanır. Ücret tartışmasında kıyafet tarzı nedeniyle profesyonel Recep tarafından aşağılayıcı bir şekilde tanımlanır. “*Yazıklar olsun sana... Kendim bakıp anlamaya çalışırım hastalığım neymiş? Sahtekar...*” cümleleri ile terapi esnasındaki uygulamaların aslında fazla ücret alabilmek için kurgulanmış bir dolandırıcılık olduğu ima edilmektedir. *Görevimiz Tatil* (2018) filminde terapi sürecinin pahalı oluşu seans esnasında espri yapıldığında, süre boşa harcanıyormuş iması ile “*Adamı niye lafa tutuyorsun lan! Saati bin lira...*” cümlesi ile vurgulanır. Yine ruh sağlığı profesyonelinin aileyi grup görüşmesi yerine bireysel olarak alması gerektiğini ifade etmesinin ardından “*Teker teker alıcam, biner biner çıkıcam diyor...*”, “*Saati bin liradan günde kaç lira yapıyorsun sen doktor... İyi para valla...*” cümlesi profesyonelin alacağı ücreti artırma politikası olarak değerlendirilir.

İncelenen filmlerde pahalılık vurgusunun bir diğer göstergesi psikolojik danışma/ psikoterapi yapılan mekânların basit bir büro görüntüsünden uzak oluşu ile temsil edilmektedir.

Med-Cezir Manzaraları (1989), *Recep İvedik 3* (2010), *Asmalı Konak: Hayat* (2003), *Beyza'nın Kadınları* (2006) filmlerinde birçok özellikleri ile birbirlerine benzeyen ofis dekoru karşımıza çıkar. Bu filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi odalarının loş ışık yapısı, etrafta postmodern biblolar ve tabloların süslediği duvarlar, masif viktoryen mobilyalar dikkati çeker. Dekorlu kalın kitaplar, hasta dosyaları, küreler ve sıradışı akvaryumlar tamamlamaktadır.

Görevimiz Tatil (2018) filminde ise karşımıza postmodern bir dekor çıkar. Oda renkli koltuklar ve saatlerle donatılmıştır. Geniş ve aydınlık odada duvarlara birbirini tamamlayan resimler ve fotoğraflar asılmıştır. Ayrıca yine farklı şekillerde birden çok saat tripodlar üzerinde odanın farklı yerlerine konmuştur. Akvaryum olarak kullanılan eski tip bir televizyon vardır. Ruh sağlığı profesyoneli için kırmızı bir koltuk, ahşap masa ve masanın üzerinde sıra dışı tasarımı ile dikkat çeken masa lambası, telefon ve bir metronom bulunmaktadır. Psikolojik danışma/psikoterapi için mekân tasarımının bu denli sıra dışı olması, hizmetin verildiği yerin lüks ve pahalılık vurgusunu güçlendirmektedir.

İncelenen filmler psikolojik danışma/psikoterapi uygulamasını üst ekonomik sınıfa ait pahalı ve lüks bir müdahale alanı olarak karşımıza çıkarmaktadır. Filmlerde özellikle orta gelire sahip bireyler,

psikolojik danışma/psikoterapi aldıklarında yaşanan ücret tartışmaları ve profesyonellere yönelik dolandırıcılık imaları ile pahalı ve lüks bir müdahale olduğu vurgulanmaktadır. Pahalılık ve lüks vurgusu danışma/psikoterapi mekân tasarımı ile danışanlara bu müdahale biçiminin nasıl bir ekonomi gerektirdiğini somutlaştırırken pahalılık vurgusunu ön plana çıkarmaktadır.

Etik Sorunlar

İncelenen filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi sürecinin sağlıklı işlemesi açısından önem arz eden etik sorunlar bulunmaktadır. Etik sorunlar incelenen filmlerde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Bir Çember Kırılırken (1987) filminde Nihat danışanlarından izin almadan onlar üzerinde araştırma yapmakta, yazacağı kitabı için danışanları üzerinden veri toplamaktadır. Nihat her ne kadar “*Bana her şeyi anlatmalısınız, meslek ahlakımız gereği bizde sır kalır.*” şeklinde etik bir tavır sergilese dahi araştırma izni konusunda aynı etik tavrı sergilemediği gibi danışanın annesi ile duygusal/cinsel anlamda bir yakınlaşma içerisine girer. Benzer duygusal yakınlaşma *Mavi Dalga* (2014) filminde rehber öğretmen ve öğrenci arasında görülmektedir. *Med-Cezir Manzaraları* (1989) filminde Ümit, terapötik ilişki, arkadaşlık ve sevgili arasındaki ayrımı yapamamakta, âşık olduğu arkadaşına terapi yapmakta etik bir kusur görmemektedir. Diğer taraftan Zeynep’in söylemleri üzerinden herhangi bir görüşme yapmadan, test uygulamadan tanı koymakta, tedavi süreci önermektedir. Aynı şekilde *Bir Garip Koleksiyoncu* (1991) filminde Mecit, danışanın eşinin anlattıklarından yola çıkarak onu görmeden 3-4 ayda tedavi edeceğini söylemekte, danışanın rızası olmadan terapi sürecine başlatmakta ve gizlice ses kaydı almaktadır.

Beyza’nın Kadınları (2006) filminde ruh sağlığı profesyoneli, eşi ile gerçekleştirmiş olduğu terapi etik bir kusur olarak karşımıza çıkar. Eşine hipnoz uygulamakta, danışanlarının bilgisi ve rızası olmadan hipnoz altında bilgi almaktadır.

*Sıfır Dediğim*de (2007) filminde hipnoz seansı esnasında yanında uzman olmayan arkadaşının olması, bu kişinin seansa yön vererek danışanın anlattıklarına şahit olması etik bir ihlaldir.

Recep İvedik 3 (2010) filminde ruh sağlığı profesyonelinin tam tanı koyacağı sırada seans süresi biter ve önceden bildirilmemiş yüksek ücretin ödenmesi sorunu ortaya çıkar. Döviz üzerinden belirlenmiş seans ücreti ödenmesine sıra gelince ruh sağlığı profesyoneli terapi sürecinde gösterdiği mesleki ciddiyetten uzaklaşarak bir tüccar gibi davranmaktadır. Terapinin kaç seans süreceği sorulduğunda “*Normalde hastalarımı 5-6 seansta sonuca ulaştırırım ama söz konusu siz olunca 20 seansta işi bitiririz gibi geliyor.*” şeklinde ticari bir üslup ile cevaplaması ve ücretin bizzat ruh sağlığı profesyonelinin konuşulması bir etik sorun olarak karşımızdadır.

İncelenen filmlere etik bir çerçeveden yaklaştığımızda ruh sağlığı profesyonellerinin bu sınırlara yeterince riayet etmediği vurgusu ön plana çıkmaktadır. Özellikle danışana ait bilgilerin gizliliği ve danışma süreci hakkında önceden bilgilendirilme yapılmaması en sık karşılaşılan etik sorunlardır. Buna karşın danışanlarla duygusal-cinsel yakınlaşma da filmlerde konu edilmektedir.

Alan karmaşası

İncelenen filmlerin bir kısmında ruh sağlığı profesyonellerinin hangi alanlardan mezun oldukları ve hangi unvana sahip oldukları belirsiz olduğu gibi çeşitli tartışmalara da yer vermektedir. *Med-Cezir Manzaraları* (1989), *Bir Garip Koleksiyoncu* (1991), *Kaçıklık Diploması* (1998), *Beyza’nın Kadınları* (2006), *Gen* (2006), *Sıfır Dediğim*de (2007), *Tereddüt* (2016) filmlerinde ruh sağlığı profesyonellerinin psikiyatrist olduklarına ilişkin net bir tanımlama söz konusudur. Ancak bazı filmlerde mezun olunan alan ve unvana ilişkin belirsizliklere şu şekilde yer verilmektedir:

Bir Çember Kırılırken (1987) filminde psikoloji eğitimi aldığını ifade eden Nihat kendisini “*Rehber-Danışman*” olarak tanıtır.

Hababam Sınıfı Merhaba (2004) filminde rehber öğretmen diploması masaya konulur ve diploması “Cambridge edebiyat fakültesi, pedagoji masteri ve psikoloji doktorası, sosyoloji bilmem nesi...” şeklinde küçümseyici bir şekilde sıralanır.

Mavi Dalga (2014) filminde felsefe mezunu olan rehber öğretmen, öğrencileri arasında psikoloji mezunu olarak bilinmektedir. Mezun olduğu bölüm sorulduğunda “PDR, psikolojik destek ve rehberlik” olarak başladığı konuşmasını sonra “Aaa! Destek mi dedim?.. PDR psikolojik danışmanlık ve rehberlik.” olarak düzeltir.

Kurtuluş Son Durak (2012) filminde profesyonel, mesleğini psikolog olarak ifade ederken, komşuları onu “Sosyoloji mi psikoloji mi ne okumuş” şeklinde bir karıştırma ile ifade eder. *Görevimiz Tatil* (2018) filminde psikolojik bir atak yaşayan kahraman tıp hekiminin psikiyatriye sevk etmesinin ardından psikoloji eğitimi aldığı vurgulanan psikoloğa terapiye gider.

Filmler genel olarak değerlendirildiğinde ruh sağlığı profesyonellerinin çoğunlukla psikiyatrist oldukları vurgulanır. Ancak bazı filmlerde ruh sağlığı meslek alanlarında alan, unvan ve müdahale sınırları tartışmalarının filmlerde de yaşandığı görülmektedir. Bu *Hababam Sınıfı Merhaba* (2004), *Kurtuluş Son Durak* (2012) filmlerinde alaycı bir şekilde vurgulanırken, *Bir Çember Kırılırken* (1987), *Mavi Dalga* (2014) filmlerinde bilgi karmaşası söz konusudur.

Tartışma ve Yorum

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde filmlerde ruh sağlığı profesyonelleri topluma yabancılaşmış ve mesleki yetkinlikleri düşük bireyler olarak görülmektedir. Filmlerde temsil edilen ruh sağlığı profesyonellerinin çoğunlukla kendi sorununu çözemeyen, bilgileri ve teknikleri ile sorunlar karşısında aciz, yetkinliği ve baş etme becerisi düşüktür. Filmlerde, psikolojik danışma/psikoterapi yoğun bir damgalama ile yer verilmektedir. Psikolojik sorunları olan bireyler genellikle zayıf karakterli, baş etme becerisi düşük ve toplumdan dışlanmış bireylerdir. Ek olarak psikolojik danışma/psikoterapi üst ekonomik sınıfa ait pahalı ve lüks bir müdahale alanı olarak tanımlanırken pahalı bir müdahale olduğu vurgusunu ön plana çıkarmaktadır. Filmlere etik sorunlar açısından baktığımızda, ruh sağlığı profesyonellerinin etik sınırlara yeterince riayet etmediği vurgusu ön plana çıkmaktadır. Özellikle danışana ait bilgilerin gizliliği ve psikolojik danışma/psikoterapi süreci hakkında önceden bilgilendirmeme en sık karşılaşılan etik sorunlardır. Filmlerde ruh sağlığı meslek alanları çoğunlukla psikiyatrist olarak tanımlanırken bazı filmlerde alan karmaşası tartışmalarına da yer verilmektedir.

İncelenen filmlerde ruh sağlığı profesyonellerinin yabancılaşması eğitimlerini yurtdışında alanlarda özellikle dilin yabancılaşması anlamında kendini göstermekte, bununla birlikte profesyonellerin kıyafet tercihlerinin ve bazı tutumlarının (sürekli bir araştırma inceleme hâlinde olma, tiklerinin olması vb.) genel toplumdan ayrışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Hollywood sinemasında da olumsuz psikoterapist stereotipleri oldukça yaygındır: davranışları farklı, tuhaf olmalıdır ve asıl terapistin terapiye ihtiyacı vardır (Gabbard ve Gabbard, 2014). Genelde garip, hatta çılgın olarak tasvir edilen, rahatsız edici bir psikoterapistin olumlu tasviri, izleyiciler tarafından mesleğin bir özelliği olması yerine profesyonelin insancılığının bir işareti olarak yorumlanır. Bununla birlikte, terapistin tuhaf bir kişiliğe sahip karakteri olduğunda, sonuç büyük ölçüde etkisiz terapi uygulayan, dağınık, yetkinliği olmayan bir profesyoneldir. Bu durum, psikoterapistlerin “çılgınca” veya gerçeklikten uzaklaşma eğilimi ile ilişkilendirilir (Orchowski, ve ark., 2006).

Ruh sağlığı profesyonellerinin yukarıda bahsedilen özelliklerle anılması konusunda Türk sineması Batı sineması ile benzer özellikler göstermektedir. Ancak Türk sinemasında bu tasvir daha çok Batılılaşarak yabancılaşma vurgusu üzerinden karşımıza çıkmaktadır. Gabbard da sinemada psikiyatriyi Batılı değerlerin bir savunucusu olarak görmektedir (Gabbard ve Gabbard, 2014). Yabancılaşma vurgusunu bu bağlamda değerlendirdiğimizde psikolojik danışma/psikoterapi alanının doğduğu ve

geliştiği coğrafyanın “Batı” olması, yurtdışında da yurtiçinde bu alanda eğitim alınmasının yabancılaşıma neden olması iması Türk sineması için doğal bir durum olarak kabul edilmelidir. Bu bakış açısına göre psikolojik danışma/psikoterapi Batı’da doğmuş bir bilim alanıdır ve meslek erbabını ait olduğu kültüre yabancılaştırmaktadır. Filmlerde yabancılaşıma vurgusu öncelikle dilin yabancılaşıma üzerinden tarif edilmektedir. Hollywood sinemasında ruh sağlığı profesyonellerine ilişkin dil stresi özellikle 1940’lı yıllarda, Avrupa (Viyana) aksanlı İngilizce konuşmaları şeklindedir (Gabbard ve Gabbard, 2014). Bu, bir biçimde Hollywood sinemasında psikanalizin Avusturyalı kökenine atıfta bulunmanın göstergesidir. Dil, psikolojik danışma/psikoterapi alanında bir müdahale aracı olarak merkezi konumdadır. Terapötik süreç, profesyonelin kullandığı dil ile gerçekleştirilir. Türk sinemasında da doğal olarak temel müdahale aracı olarak ilk değişen/yabancılaştıran/Batılılaşan unsur olarak “dil”in yabancılaşıma karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan meslek profesyonellerinin yabancılaşımasının bir diğer nedeni mesleğin topluma göre bilinmeyen, gizemli taraflarının olduğu varsayımının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Dolayısı ile gizemli bir mesleğin erbabı kaçınılmaz biçimde toplumun diğer bireylerinden farklılaşmakta hatta tuhaflaşmaktadır.

İncelenen filmlerde ruh sağlığı profesyonelleri çoğunlukla kendi sorununu çözemeyen, bilgileri ve teknikleri ile sorunlar karşısında aciz, yetkinliği ve yaşam becerisi düşük bireyler olarak sembolize edilmektedir. Bu sembolleştirmeye ek olarak filmlerde hayatın bilimsel teorik yaklaşımlardan farklı ve zor olduğu, yaşamın bu açıklamaların çok ötesinde derin ve karmaşık olduğu mesajı verilmektedir. Ruh sağlığı profesyonellerinin kişisel özellikleri danışanların onlara ilişkin algıları, kullandıkları kuram ve teknikler kadar önemlidir. Danışanlar, profesyonellerin kişisel tarzlarıyla ilgilenmekte ve bundan etkilenmektedirler. Bu nedenle profesyonellerin kişisel özellikleri filmlerde ön plana çıkarılmaktadır.

İncelenen Türk filmlerinde ruh sağlığı profesyonelleri alaycı biçimde ele alınmaktadır. Benzer biçimde ruh sağlığı profesyonellerinin filmlerde sunulma ve tasvir edilme biçimleriyle ilgili olarak birkaç istisna dışında Hollywood film endüstrisinde de ruh sağlığı profesyonelleri olumsuz anılmaktadırlar (Damjanović, Vuković, Jovanović, ve Jašović-Gašić, 2009).

Türk sinemasının ruh sağlığı profesyonellerinin yetkinliklerini tartışmaya açma eğilimi, onların yaşam becerileri konusunda yetersiz gören tutumu, benzer biçimde Hollywood sinemasında da rastlanan bir özelliktir. Gharaibeh’in (2005) araştırmasında Amerikan sinemasında psikiyatrist/terapistin yetkinlik oranlarının incelendiği bir çalışmada klinik yetersizliğin oranı %47,5 bulunmuştur. Gabbard’a (2001) göre filmler, psikiyatristlerin diğer herkesle aynı kırılganlıklara karşı savunmasız olduklarını kanıtlamaya çalışarak bu süreci yansıtır. Psikiyatristlerin insana dair her şeyi bilmesi hem onları kışkırtmış hem de onlardan korkulmasına sebep olmuştur. Filmler, sorunlu terapistler “The Wounded Healer” yani “yaralı iyileştirici” olarak tanımlanan (Orchowski, ve ark., 2006) ruh sağlığı profesyonellerinin diğer insanlarla aynı kırılganlıklarına sahip olduklarını göstermeye çalışarak bir anlamda profesyonellerin mesleki becerisini küçümsemektedir (Gabbard ve Gabbard, 2014).

Filmlerde karşımıza çıkan bir diğer sonuç, olumlu ve yetkin ruh sağlığı profesyonellerinin çoğunlukla kadınlardan oluşmasıdır. İncelenen Türk filmlerinde ruh sağlığı profesyonelleri çoğunlukla erkektir. Benzer biçimde Schultz’a (2005) psikologları betimleyen 23 filmi incelediği araştırmasında psikoterapist rolünde kadınlardan daha fazla erkek terapistlere yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Gharaibeh’in (2005) araştırmasında da Amerikan filmlerinde temsil edilen psikiyatristlerin çoğu erkektir (%71,2). Bischoff ve Reiter (1999) yaptıkları çalışmada kadın karakterlerin cinsellikleri ile ön plana çıkarıldığını, erkek klinisyenlerin filmlerde beceriksiz olarak gösterildiğini bulmuşlardır. Bir sinema klişesi olarak erkek terapistler daha az yetkindir çünkü erkekler duygusal sorunları çözemezler.

Kadınların merkezde olduğu psikolojik danışma/psikoterapi uygulamalarını konu alan Hollywood filmleri örneklerine oldukça fazla rastlanırken (Gabbard ve Gabbard, 2014) Türk sineması bu konuda sınırlı ürün vermiştir. *Kaçıklık Diploması* (1998) ve *Kurtuluş Son Durak* (2012) filmleri bu

sınırlı örneklerdendir. Bu filmlerde kadın profesyoneller erkeklere göre daha başarılı görülmektedir. Bu, bir anlamda ruh sağlığı alanının kadınlara daha uygun olduğu imasını içermektedir. Türkiye’de cinsiyet rolünün psikolojik danışma/psikoterapi alma eğilimi üzerinde etkili olduğu, kadınların psikolojik yardıma ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduğu (Özbay ve ark, 2011) göz önünde bulundurulduğunda sinemanın bu imasının toplumsal kaynağı anlaşılmaktadır.

İncelenen Türk filmlerinde psikolojik sorunları olan bireylerin genellikle zayıf karakterli, toplumdan soyutlanmış biçimde tasvir edildiği görülmektedir. Bu durum damgalama olarak tanımlanmaktadır. Damgalama (stigmatization) kişinin içinde yaşadığı toplumun “normal” saydığı ölçülerin dışında sayılması nedeniyle toplumu oluşturan diğer bireyler tarafından kişiye saygınlığını azaltıcı bir atıfta bulunulması olarak tanımlanmakta ve damgalanan kişiye damgalanma nedeniyle, gerçeğe dayanmaksızın, adını kötüye çıkaran utanç verici bir özellik yüklenmektedir (Soygür ve Özalp, 2005; Bilge ve Çam, 2010).

Türkiye’de yapılan araştırmalar psikolojik yardım almak isteyen bireylerin damgalanma kaygısı taşıdığına işaret etmektedir (Bilge ve Çam, 2010; Topkaya, 2014). Bu bulgu Gabbard’ın iddialarını desteklemektedir. Ona göre sinema, toplumda psikoterapi nasıl algılanıyorsa sinemada da o şekilde algılanmaktadır (Gabbard, 2001). Hollywood sinemasında da ruhsal hastalıklarla ilgili damgalama sıklıkla yapılmaktadır. Birçok korku filmi “*tımarhane*” ve “*deli*” kavramlarını kullanmaktadır (Cannon, 2008). Türkiye’de damgalama, yardım isteme davranışında gecikmeye yol açtığı gibi toplumsal mitlerin temellerini oluşturmaktadır (Bilge ve Çam, 2010). Öte yandan Türk toplumunda insanlar, kişisel ve duygusal problemlerini daha çok aile içinde paylaşmaya cesaretlendirilmekte ve aile dışındaki bireylerle ve profesyonellerle dahi duygusal sorunlarını paylaşımında bulunması hoş karşılanmadığı bir diğer bilinen gerçektir (Özbay ve ark, 2011).

İncelenen filmler psikolojik danışma/psikoterapiyi pahalı ve lüks bir müdahale alanı olarak karşımıza çıkarmaktadır. Filmlerde özellikle orta ve alt gelire sahip bireyler psikolojik danışma/psikoterapi aldıklarında yaşanan ücret tartışmaları ve dolandırıcılık imaları pahalı ve lüks bir müdahale olduğu imasını pekiştirmektedir. Pahalılık ve lüks vurgusunun bir diğer işareti olarak karşımıza psikolojik danışma/psikoterapi odaları çıkmaktadır.

Türk sinemasında psikolojik danışma/psikoterapi mekânı hem bir algı kurucu hem de algı sonucu olarak karşımızdadır. *Med-Cezir Manzaraları* (1989), *Asmalı Konak: Hayat* (2003), *Recep İvedik 3* (2010) filmlerinde, mekânlardaki zayıf ışık tasarrufu, duvarları süsleyen postmodern projektif tablolar, küreler, viktoryan tarz mobilya ve ahşap biblolarla, mekân tasarımı Freud’un meşhur psikanaliz koltuğu fotoğrafının güncellenmiş hâlini anımsatmaktadır. Burada dikkat çekici husus *Med-Cezir Manzaraları* (1989) filminde bekleme salonunda ve terapi odasında karşılaştığımız kadınlar filmin çekildiği yılların modernlik ve zenginlik simgesi sayılan kürkleri, güneş gözlükleri ile salonu doldurmaktadırlar. *Sıfır Dediğimde* (2007), *Recep İvedik 3* (2010), *Kurtuluş Son Durak* (2012) filmlerinde bekleme salonunda karşılaştığımız danışanlara yönelik bir sınıfsal tanımlama yapılamamaktadır. Bu filmlerde psikolojik danışma/psikoterapi artık üst ekonomik sınıfların bir sağaltım aracı olmaktan çıkmış ve orta sınıfa taşınmıştır. Fakat bu sınıfsal taşınma *Recep İvedik 3* (2010) ve *Görevimiz Tatil* (2018) filmlerinde yaşanan yüksek ücret tartışmasından anlaşılacağı üzere bir yüksek maliyet sorunu olarak orta sınıfa etki etmektedir.

İncelenen filmlere etik sınırlardan yaklaşıncı ruh sağlığı profesyonellerinin bu sınırlara yeterince riayet etmediği vurgusu ön plana çıkmaktadır. Özellikle danışana ait bilgilerin gizliliği ve danışma süreci hakkında önceden bilgilendirmeyi içeren bilgilendirilmiş onam süreci en sık karşılaşılan etik sorunlardır. Bununla birlikte danışanlarla duygusal-cinsel yaklaşma da filmlerde konu edilmektedir. Benzer sonuçlara Özgü ve Topaç (2017) yönetmenliğini Paul Scheuring’in yaptığı Deney (The Experiment, 2010) filmini etik ihlaller bağlamında incelediği araştırmada ulaşmıştır. Araştırmacılar filmde danışana zarar vermekten kaçınmak, kendi yararları doğrultusunda araştırma

katılımcılarını sömürmemek, doğru bilgilendirme sorumluluğu, insan haklarına saygı ve ayrımcılık yapmamak gibi etik ihlaller yapıldığını bulmuşlardır.

Hollywood sinemasında aşk ve psikiyatri, popüler bir efsane olarak görülmektedir. Genellikle bu, güzel ama yalnız bir kadın terapistin, yakışıklı bir erkek danışanı ile görüşmeye başladığında ve sonunda ona âşık olması ile ortaya çıkmaktadır (Gabbard, 2001). Sinemada psikolojik danışma/psikoterapi uygulamalarına yönelik etik ihlaller, ruh sağlığı profesyonellerinin sınırlarda göstererek, genellikle terapötik ilişki içinde kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışların sınırlarını bulanıklaştırmaktadır. Bu tür davranışlar terapistler tarafından kontr-transferansa açık bir karşılaşma olarak kabul edilirken, izleyici profesyonel için bir şefkat duygusu geliştirir ve profesyonellerin de yanılabilir olduğunu daha kolay kabullenir (Schultz, 2005). Bu tür tasvirler, psikoterapistin etik dışı davranışını psikolojik açıdan iyileştirici bir faktör olarak sunmaktadır (Orchowski, ve ark., 2006; Gabbard ve Gabbard, 2014). Bischoff ve Reiter'a (1999) göre sinema filmlerinde terapötik ilişkinin cinsellik içermesi bir sinema klişesidir.

Ruh sağlığı meslek alanlarında yaşanan alan ve unvan tartışmalarının filmlerde yaşandığı görülmektedir. Türk sinemasında ruh sağlığı profesyonellerinin hangi alandan mezun olduklarına dair yaşanan karmaşa Hollywood sinemasında da psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman, sosyal çalışmacının karıştırılması ile gözlemlenmektedir (Gabbard, 2001). Bischoff ve Reiter (1999), filmlerde psikoterapistlerinin sadece % 6'sının psikolog olarak tanımlandığını tespit etmişlerdir.

Sonuç

Sinema bir eğitim ortamı olmaktan ziyade sanat ve eğlence alanıdır. Bu nedenle içeriğinde yer verilen herhangi bir olgunun doğruluğu yerine izleyicinin iyi vakit geçirmesini odak noktası olarak belirlemesi doğaldır. Bu odak noktası doğal olarak psikolojik danışma/psikoterapi gibi karmaşık bir alanı basitleştirmiş ve popüler eğlence alanına indirgemıştır. Ancak sinemanın değerlendirilmesi ve bir toplumsal olgu olarak psikolojik danışma/psikoterapi alanına yer verme biçimi bir biçimde toplumsal gerçeklikleri ironik de olsa yansıtmaktadır. Unutmamak gerekir ki sinemada seyircinin ihtiyaçları, gösterilen olguların gerçekliği kaygısından ağır basmaktadır (Gabbard, 2001). Sinema tek bir travmatik olaydan hareketle olayı ve olguları tek boyutlu olarak ele alıp psikopatolojiye dayandırmakta toplumsal klişelerin bir yansıması olarak izleyicinin beklentilerini karşılamaktadır. Bu durum kaçınılmaz olarak psikolojik danışmanın/psikoterapinin doğasını doğru bir şekilde perdeye yansıtamamasına neden olmaktadır (Eber ve O'brein, 1982).

Hollywood sinemasında özellikle 70'li yıllardan sonra daha gerçekçi ve eleştirel filmler perdeye yansımaya başlamıştır (Gabbard ve Gabbard, 2014). Türk sineması bu anlamda aynı zamanlarda kurulmasına rağmen profesyonel bir meslek olarak ruh sağlığı alanına Hollywood sinemasına nazaran oldukça geç atıfta bulunmaya başlamıştır. Türk sinemasında psikoterapi/psikolojik danışma atıfları Hollywood sinemasında olduğu gibi dönemlere ayrılacak kadar yapıt vermemiş olsa bile 80'lerden günümüze filmlerin biraz daha gerçeğe yakın temsiller sunduğu ve damgalama eğiliminden ve klişelerden uzaklaştığını söyleyebiliriz.

Byrne (2009), sinema endüstrisini etkilemek için ruh sağlığı uzmanlarının kendilerini temsil eden portrelerin gerçekçiliği üzerinde yorum yaparak vakit kaybetmek yerine somut adımlar atılması gerektiğini düşünmektedir. Bu nedenle, danışanların terapiden beklentilerini daha iyi anlayabilmek için ruh sağlığı profesyonellerinin sinemada nasıl göründüklerine dair duyarlılığı sürdürmeleri zorunludur. Profesyonel psikolojik danışma/psikoterapi imajını şekillendirmede medyanın rolü hakkındaki farkındalığı artırarak, ruh sağlığı profesyonelleri bu medya klişeleri tartışmalarına katılarak ve daha gerçekçi psikoterapi tasviri için savunuculuk yaparak damgalamayı azaltma yönünde çalışmalar gerçekleştirmelidirler (Banlı Pala, 2009). Ruh sağlığı profesyonelleri, film ve medya sektörü bir biçimde iş birliği içerisinde olmalıdır (Pirkis, Blood, Francis, ve McCallum, 2006). Sinema gibi popüler sanat alanlarına yönelik bilgi, inanç, tutum ve davranış değiştirmeye yönelik konuların eklenmesi ve ruh

sağlığı, ruhsal hastalıklar ve damgalanma konularında meslek profesyonellerince bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır. Bununla birlikte, bu temsillerin hangi faktörlerinin tutumları ne şekilde etkilediğinin tam olarak belirlemesi ve toplumsal anlamda Türk toplumunda psikoterapi algısının neler olduğuna ilişkin bir daha detaylı araştırmalar yapılmalıdır. Tüm bunların ardından Gabbard'ın Oscar Wilde'den alıntıladığı şekliyle bir gerçek karşımızdadır;

“Filmlerde olumsuz olarak gösterilmekten daha kötü olan şey, filmlerde hiç gösterilmemektir (Gabbard ve Gabbard, 2014 s.298).”

KAYNAKÇA

- Anderson M. (2003). ‘One flew over the psychiatric unit’: mental illness and the media. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 10(3), 297- 306.
- Banlı Pala, M. (2009). *The Evaluation of psychotherapists in movies in terms of emotional intelligence*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Bilge, A. ve Çam, O. (2010) Ruhsal Hastalığa Yönelik Damgalama ile Mücadele. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(1), 71-78.
- Bischoff, R. J. ve Reiter, A. D. (1999). The role of gender in the presentation of mental health clinicians in the movies: Implications for clinical practice. *Psychotherapy:Theory, Research, Practice, Training*, 36(2), 180-189.
- Byrne, P. (2009). Why psychiatrists should watch films (or what has cinema ever done for psychiatry?). *Advances in Psychiatric Treatment*, 15(4), 286-296.
- Cannon, B. J. (2008). Sinemada psikoloji: Farklı bakış açıları (Çev. Z. Gedik,) *Psinema: Sinema ve Psikoloji Dergisi*, 1, 14-14.
- Clarke, J. (2002). *Sinema Akımları: Sinema Dünyası Değiştiren Filmler*. (Ç. E. Babaoglu, Çev.) İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Damjanović, A., Vuković, O. ve Jovanović, A. A. ve Jašović-Gašić, M. (2009). Psychiatry and movies. *Psychiatria Danubina*, 21(2), 230-235.
- Domino, G. (1983). Impact of the film, “One flew over the cuckoo’s nest,” on attitudes towards mental illness. *Psychological Reports*, 53(1), 179–182.
- Eber, M. ve O’brein, J. (1982).Psychotherapy in the movies. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*. 19(1),116–120.
- Gabbard G. O. ve Gabbard, K. (2014). *Psikiyatri ve Sinema*. (Çev. Yusud Eradam ve Hasan Satılmışoğlu) 4. Basım. İstanbul: Okuyan Us yayınları.
- Gabbard, G. (2001). Psychotherapy in hollywood cinema. *Australasian Psychiatry*, 9(4), 365-369.
- Gençöz, F (2007). *Psinema. Sinema’da Psikolojik Bozukluklar ve Sinematerapi*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Gençöz, F. (2008). Sinema filmlerinde intihar: Araştırma, eğitim ve sinematerapi. *Kriz dergisi*, 16(2), 1-9.
- Gençöz, F. ve Başak T. A (2007). Sinema tadında terapi: Sinematerapi. *Bilim ve Teknik*, 473, 58-61.
- Gharaibeh, N. M. (2005). The psychiatrists image in commercially available American movies. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(4), 316–319.
- Gladding, S. T. (2013). *Psikolojik Danışma, Kapsamlı Bir Meslek*. (Çev. Ed. N. V. Acar) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

- Hackney, H. ve Cormier, S. (2008) *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı*. (Çev. T. Ergene, S. Aydemir Sevim) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Köse, B. (2007). Sinemada psikoterapistler ve psikoterapi etiği. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(41), 1-15.
- Lampropoulos G. K., Kazantis, N. ve Deane F. P. (2004) Psychologists' use of motion pictures in clinical practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 35(5), 535-541.
- Lawson, A. ve Fouts, G. (2004). Mental illness in Disney animated films. *Canadian Journal of Psychiatry Revue Canadienne de Psychiatrie*, 49(5), 310-314.
- Menon, K. V. ve Ranjith, G. (2009). Malayalam cinema and mental health. *International Review of Psychiatry*, 21(3), 218-223.
- Orchowski, L. M., Spickard, B. A., ve McNamara, J. R. (2006). Cinema and the valuing of psychotherapy: Implications for clinical practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37(5), 506-514.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S. ve Cihangir Çankaya, Z. (2011). Profesyonel yardım arama, cinsiyet rolleri ve kendini saklama. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 1(4), 59-71.
- Özgü, G. ve Topaç, H. (2017). Psikolojide yapılan etik ihlallerin sinemada yansıtılması bağlamında “deney” filminin değerlendirilmesi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 39-51.
- Öztürk, M. O. (1997). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 7. Basım. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Pirkis, J., Blood, R. W., Francis, C., ve McCallum, K. (2006). On-screen portrayals of mental illness: extent, nature, and impacts. *Journal of Health Communication*, 11(5), 523-541.
- Robison, T. A. (2009). *The effect of fictional film portrayals of psychotherapy on viewers expectations and attitudes toward seeking treatment*. Unpublished Master Thesis. Ohio University. College of Arts and Sciences.
- Schneider, I. (1987). The theory and practice of movie psychiatry. *The American Journal of Psychiatry*, 144(8), 996-1002.
- Schulenberg, S. E. (2003). Psychotherapy and movies: On using films in clinical practice. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 33(1), 35-48.
- Schultz, H.T. (2005). Good and bad movie therapy with good and bad outcomes. *The Amplifier*, Winter, 18-19.
- Soygür, H. ve Özalp, E. (2005). Şizofreni ve damgalanma sorunu. *Dahili Tıp Bilimleri Psikiyatri Dergisi*, 1(12), 74-80.
- Topkaya, N. (2014). Gender, Self-stigma, and Public Stigma in Predicting Attitudes toward Psychological Help-seeking. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(2), 480-487.
- Türk Psikiyatri Derneği, (2019) <http://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/6/ruh-sagligi-calisanlari-gorev-tanimlamasi>. Erişim tarihi 10.07.2019
- Wahl, O. F. (2003). Depictions of mental illnesses in children's media. *Journal of Mental Health*, 12(3), 249-258.
- Wedding, D. ve Niemiec, R. M. (2003). The clinical use of films in psychotherapy. *Journal of Clinical Psychology*, 59(2), 207-215.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık